

IZBORNA PLATFORMA

Kantonalnog odbora
Stranke demokratske akcije
Tuzlanskog kantona
za Opće izbore 2022.

SIGURNNO

The logo for the Stranka demokratske akcije (SDA) is displayed in a white box with a green border. The letters 'S', 'D', and 'A' are stylized and colored green, blue, and red respectively.

www.sdatk.ba

I UVOD

U protekle tri decenije Stranka demokratske akcije (SDA) se kontinuirano zalagala za rješenja koja vode boljoj Bosni i Hercegovini. U novom izbornom programu SDA je navela konkretne ciljeve i pokazatelje kojima je moguće obezbijediti izborni uspjeh. Kroz implementaciju zacrtanih planova poput nastavka izgradnje infrastrukture, rasta zaposlenosti i BDP-a i drugih ekonomskih pokazatelja, izbornom programskom platformom SDA je posvetila pažnju i aktuelnim područjima djelovanja i pitanjima kao što su odlazak mladih iz Bosne i Hercegovine, rodna ravnopravnost i odnos sa dijasporom.

Upravo su vlade Tuzlanskog kantona koje je predvodila SDA na bazi konkretnih mjera i jasno mjerljivih ciljeva postigle značajne rezultate u oblasti konsolidacije finansija Tuzlanskog kantona, zapošljavanja i ekonomskog rasta, podrške socijalno ugroženim, zaštiti boračke populacije, kao i niz reformi u obrazovanju, zdravstvu i borbi protiv korupcije.

Nova „platforma“ SDA zasniva na 5 temeljnih ciljeva, a u njima se bavi oblastima počev od ustavnog uređenja, pravne države i nacionalne sigurnosti, borbe protiv korupcije, zatim ekonomskog prosperiteta, socijalne politike, stabilnosti i jačanja penziono-invalidskog sistema, zdravstvenog sistema, prava boračke populacije, prava žena, održivog povratka, saradnjom sa vjerskim zajednicama do odnosa sa dijasporom. Tu je i politika izgradnje boljeg položaja mladih, obrazovanje, nauka, kultura i sport.

II DOSADAŠNJI REZULTATI

Rezultati Vlade Tuzlanskog kantona biće prikazani u dva perioda, period juli 2019. januar 2021., za vrijeme Vlade na čijem čelu je bio premijer Denijal Tulumović, te za period rada Vlade mart 2022. do danas, na čijem čelu je premijer Irfan Halilagić.

1. RAD VLADE NA ČELU SA PREMIJEROM DENIJALOM TULUMOVIĆEM

Vlada Tuzlanskog kantona na čelu sa premijerom Denijalom Tulumovićem imenovana je na sjednici Skupštine TK 20. jula 2019. godine i uspješno je vodila Tuzlanski kanton do 26. januara 2021. godine, što se može vidjeti iz sljedećih pokazatelja.

Šta je zatečeno:

- Akumulirani deficit koji je sa 31.12.2018.godine iznosio 25.267.316,00 KM, što je zasigurno opterećivalo finansijsku stabilnost budžeta Tuzlanskog kantona,
- Interna obaveza transakcijskog računa prema posebnim podračunima. Podsjetiću, riječ je o 12.696.282,09 KM namjenskih sredstava koja su u nekom ranijem periodu pozajmljena radi održavanja likvidnosti i koja se sada moraju vratiti iz novčanog toka,

- Obaveza u budžetu po osnovu uzetih kredita od MMF-a za održavanje likvidnosti kao i za rekonstrukciju Plave bolnice, u ukupnom iznosu od 24.500.000, 00 KM dospjelih, a neplaćenih obaveza. Ove obaveze nisu izmirivane po dospeljeću iako je članom 41. Zakona o izvršenju Budžeta, otplata kamata i duga Kantona utvrđena kao prva na listi prioriteta izvršavanja Budžeta,
- U zaostatku su bile određene isplate iz budžeta iz oblasti socijalne zaštite, boračko –invalidske zaštite, refundacije bolovanja, obaveza prema dobavljačima i slično.

U Tuzlanskom kantonu nije donesen Zakon o plaćama i naknadama državnih službenika i namještenika, a za obračun plaća primjenjivali su se platni razredi i koeficijenti utvrđeni odlukama Vlade. Platni razredi i koeficijenti koji su u primjeni nisu usklađeni sa platnim razredima i koeficijentima propisanim Zakonom o plaćama i naknadama u organima vlasti FBiH.

Šta je urađeno:

- Budžetska 2020. godina okončana sa pozitivnim finansijskim rezultatom, odnosno suficitom od 23.499.692,48 KM i time je smanjen akumulirani deficit na svega 1,7 miliona.
- U saradnji sa Federalnim ministarstvom finansija dogovoren i izvršen reprogram dospjelih obaveza za neplaćene kredite na 10 godina čime je dodatno stabilizovan budžet u 2020. godini i stvoreni su uslovi za bolji finansijski rezultat, nakon konsolidacije finansijskih izvještaja u 2020. godini.
- Vraćen cjelokupan dug po osnovu interne obaveze transakcijskog računa prema posebnim podračunima u iznosu od 12.696.282,09 KM.
- Dogovoreno i ispoštovano povećanje plate svim budžetskim korisnicima sa 6,87% povećanja u odnosu na 2019. godinu, počev od 01.04.2019.godine.
- Na poziciji za kapitalne izdatke za budžetske korisnike odobren je, do tada najveći iznos ikad, od 4,5 miliona. Od ovog iznosa oko 90% je odobreno za školske objekte na kantonu.
- Isplaćen je transfer UNDP-u od 2 miliona KM koji će oni implementirati u mjere energetske efikasnosti na javne objekte kojim je vlasnik Tuzlanski kanton.
- Obezbijeđen 1 milion KM za pronatalitetnu politiku i isplaćene su sve obaveze po ovom osnovu.
- Nakon usvajanja potrebne zakonske regulative započeta isplata prava na egzistencijalnu novčanu naknadu demobilisanim borcima mlađim od 57. godina zašto je obezbijeđeno 6 miliona KM za ovu godinu.
- Povećan budžet za podršku primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji sa 4,5 na 7 miliona i sve što je obrađeno od strane resornog ministarstva i isplaćeno je.
- Povećana minimalna plata, za zaposlene kod budžetskih korisnika, sa 460 na 525 KM.

2. RAD VLADE NA ČELU SA PREMIJEROM IRFANOM HALILAGIĆEM

Vlada Tuzlanskog kantona na čelu sa premijerom Irfanom Halilagićem imenovana je na sjednici Skupštine Tuzlanskog kantona 28. februara 2022. godine.

Skupštinska većina definisala je 18 mjera kao dio koalicionog sporazuma. Te su mjere postale sastavni dio ekspozee premijera, a napravljen je i takozvani „Ekspozimetar“, gdje se tačno prati realizacija navedenih mjera.

Mjere su konkretne sa tačno definisanim rokovima njihove implementacije:

- Materijalno-tehničko opremanje Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Civilne zaštite i robnih rezervi u iznosu do 15 miliona konvertibilnih maraka (15.000.000 KM) – rok implementacije: nakon usvojenih izmjena i dopuna Budžeta Tuzlanskog kantona za 2022. godinu.
- Stavljanje van snage odluke o povećanju plata i ostalih primanja izabranih zvaničnika (poslanika u Skupštini TK, Premijera, ministara u Vladi TK i savjetnika) – rok implementacije: do 31. marta 2022.godine. – ZAVRŠENO
- Donošenje izmjena i dopuna zakonske regulative, koje se odnose na porodijske naknade majkama porodiljama (u iznosu od 1.000 KM), te povećanje dječijeg doplatka za 50% – rok implementacije: do 30. aprila 2022. godine. – ZAVRŠENO
- Povećanje plata svim radnicima u oblasti obrazovanja (osnovnog, srednjeg i visokog) u iznosu od 9,5% – rok implementacije: do 30. juni 2022.godine. – ZAVRŠENO
- Povećanje boračke egzistencijalne naknade za demobilisane borce u iznosu od 20% – rok implementacije: do 31. mart 2022. godine. – ZAVRŠENO
- Povećanje naknade za oboljele od celijakije, u skladu sa usvojenom skupštinskom inicijativom – rok implementacije: do 30. aprila 2022. godine. – ZAVRŠENO
- Izrada novih pedagoških standarda za osnovno i srednje obrazovanje te normativa i standarda visokog obrazovanja – rok implementacije: do 31. august 2022. godine. – ZAVRŠENO
- Nabavka besplatnih udžbenika za sve učenike od prvog do devetog razreda osnovne škole–rok implementacije: do 1. septembra 2022. godine. – ZAVRŠENO
- Stipendiranje posebno nadarenih učenika i studenata, (500.000 KM) sredstva pozicionirati kod Ministarstva za obrazovanje i nauku – rok implementacije: nakon usvajanja izmjena i dopuna Budžeta Tuzlanskog kantona za 2022. godinu. – ZAVRŠENO

- **Povećanje poticaja u poljoprivredi na 10 miliona konvertibilnih maraka (10.000.000 KM) – rok implementacije: nakon usvajanja izmjena i dopuna Budžeta Tuzlanskog kantona za 2022. godinu. – ZAVRŠENO**
- **Povećanje sredstava za nerazvijene i manje razvijene općine u iznosu od 50% u odnosu na planirana sredstva Budžeta za 2022. godinu – rok implementacije: nakon usvajanja izmjena i dopuna Budžeta Tuzlanskog kantona za 2022. godinu. – ZAVRŠENO**
- **Usvajanje jednokratne pomoći penzionerima sa najnižom penzijom (izmjenama i dopunama Budžeta planirati sredstva u iznosu od 1.500.000 KM) – rok implementacije: do 1. septembra 2022. godine. – ZAVRŠENO**
- **Podrška povratničkoj populaciji, kako fizičkim licima tako i infrastrukturnim projektima (Izmjenama i dopunama Budžeta za 2022. godinu povećati sredstva u iznosu za 100%) – rok implementacije: nakon usvajanja izmjena i dopuna Budžeta Tuzlanskog kantona za 2022. godinu. – ZAVRŠENO**
- **Povećanje sredstava na budžetskim pozicijama za projekte iz oblasti kulture, sporta i mladih (Izmjenama i dopunama Budžeta za 2022. godinu povećati sredstva u iznosu za 20%) – rok implementacije: nakon usvajanja izmjena i dopuna Budžeta Tuzlanskog kantona za 2022. godinu. – ZAVRŠENO**
- **Racionalizacija i smanjenje nameta u privredi, što se prije svega ogleda u ukidanju parafiskalnog nameta “naknade za opće korisne funkcije šuma”.– ZAVRŠENO**
- **Pokretanje postupka za izradu projektne dokumentacije Kampusu Univerziteta u Tuzli kao preduslova za početak gradnje (Izmjenama i dopunama Budžeta za 2022. godinu planirati sredstva u iznosu za od 500 000 KM).**
- **Pokretanje postupka za uvođenja sistema elektronske prijave ispita na Univerzitetu u Tuzli – rok implementacije: do 31. avgusta 2022. godine. – ZAVRŠENO**
- **Hitno uvođenje elektronskih zdravstvenih knjižica za korisnike zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona. – ZAVRŠENO**

Vlada Tuzlanskog kantona je u prva dva mjeseca svog mandata u cjelosti realizirala 8, u trećem mjesecu slijedeće 3 mjere i u četvrtom mjesecu realizirane su i dodatne tri mjere. Od ukupno 18 mjera, za četiri mjeseca realizirano je njih 14 ili oko 78%.

Utvrđenom dinamikom Vlada Tuzlanskog kantona će do kraja mandata realizirati svih 18 mjera, odnosno 100% će biti realizirane mjere iz ekspozee premijera.

Pored navedenih mjera Vlada koju predovdi SDA dala je izuzetan doprinos razvoju Ureda za borbu protiv korupcije i upravljanja kvalitetom Tuzlanskog kantona. Sve aktivnosti s ciljem razvoja ovog Ureda pokazuju opredjeljenje SDA za borbu protiv korupcije na području Tuzlanskog kantona.

Osim onoga što je obećano kroz realizaciju 18 mjera, Vlada Tuzlanskog kantona je uradilo i mnogo više. Od najbitnijih se mogu izdvojiti:

- Osigurano 4,2 miliona KM za sanaciju lokalnih i nerazvrstanih cesta na području Tuzlanskog kantona.
- Za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju Vlada Tuzlanskog kantona osigurala oko 11,5 miliona KM.
- Donesena Instrukcija o procedurama za isplatu socijalnih davanja. Korisnici prava, znaju i mogu tačno prema terminu očekivati priliv sredstava po osnovu socijalnih naknada.
- Osigurano 2 miliona KM za stipendiranje 716 studenata iz reda boračke populacije za akademsku 2021/22. godinu. Visina godišnje stipendije za studente je 1.350 KM.
- Za podršku malim i srednjim preduzećima, te obrtima na području Tuzlanskog kantona, predvidjela rekordan iznos od 4,7 miliona KM.

III IZBORNA PLATFORMA KO SDA TK ZA OPĆE IZBORE 2022. GODINE

Novu „Platformu“ SDA temelji na 5 ciljeva, kroz koju daje viziju Bosne i Hercegovine 2022 – 2030. godine.

1. POLITIKA JAČANJA KAPACITETA SUVERENITETA

I SIGURNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

- o Ustavna reforma, zagantovana vladavina prava,
- o Evropska perspektiva Bosne i Hercegovine,
- o Nacionalna sigurnost države Bosne i Hercegovine – Sigurna i stabilna BiH,
- o Borba protiv korupcije.

2. POLITIKA INFRASTRUKTURNOG RAZVOJA, ENERGETSKE NEZAVISNOSTI

I EKONOMSKI PROSPERITET BOSNE I HERCEGOVINE

- o Infrastrukturni razvoj,
- o Energetska tranzicija i energetska nezavisnost,
- o Ekonomski prosperitet.

3. POLITIKA RAZVOJA INSTITUCIONE ODGOVORNOSTI

PREMA STANOVNIŠTVU BOSNE I HERCEGOVINE

- o Stabilnost i jačanje penziono-invalidskog sistema
- o Stabilan, jak i pouzdan zdravstveni sistem
- o Zaštita i unapređenje prava branilaca i civilnih žrtava rata
- o Demografska revitalizacija i bolji položaj porodice – Briga o demografskim promjena udruštva
- o Žene u društvu i političkom životu
- o Održivi povratak

- o Socijalna i teritorijalna kohezija
- o Integracija i razvojni potencijal bosansko-hercegovačke dijaspore
- o Saradnja sa vjerskim zajednicama

4. POLITIKA IZGRADNJE EVROPSKOG AMBIJENTA ZA MLADE U BOSNI I HERCEGOVINI

- o Bolji položaj i perspektiva mladih,
- o Odgoj, obrazovanje i nauka,
- o Kultura i sport,
- o Podrška mladim bračnim parovima.

5. POLITIKA JAČANJA KULTURE, KULTURE DIJALOGA I TOLERANCIJE, ČUVANJA MIRA U BOSNI I HERCEGOVINI

Navedenih 5 ciljeva su temeljni pravci djelovanja SDA u narednom periodu. Izborna platforma KO SDA TK za opće izbore 2022. u osnovi se značajno oslanja na njih, uvažavajući specifičnosti djelovanja u Tuzlanskom kantonu.

Prihvatajući Izbornu platformu SDA BiH slijedit ćemo najbolja rješenja i iskustva u provođenju naših ponuđenih, i od glasača prihvaćenih programa, s ciljem poboljšanja kvaliteta života u Tuzlanskom Kantonu, kreirajući vizije proaktivnog upravljanja svakodnevnim zadacima i njihovom unaprjeđenju.

Odlučni smo da vodimo pozitivne procese koji obezbjeđuju napredak, snažniji ekonomski razvoj i zapošljavanje. Nudimo najzrelije odgovore za najteža pitanja prihvatljiva za sve građane ostvarujući novi kvalitet života u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Do toga vode strateške orijentacije, definisane u ovoj Izornoj platformi koja ima za cilj predstaviti jedinstven i ujednačen pristup kojim će se pokrenuti pozitivni procesi u svim oblastima na principima jednakih šansi za sve.

III 1.

POLITIKA JAČANJA KAPACITETA SUVERENITETA I SIGURNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

Ustavna reforma, zagantovana vladavina prava,

1. Evropska perspektiva Bosne i Hercegovine,
3. Nacionalna sigurnost države Bosne i Hercegovine – Sigurna i stabilna BiH,
4. Borba protiv korupcije.

1. Ustavna reforma, zagantovana vladavina prava

Ustavna reforma je kao i u ranijim godinama djelovanja i programskih ciljeva SDA kontinuirana i ima identičnu viziju budućeg ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine. SDA vidi Bosnu i Hercegovinu kao modernu evropsku demokratsku, pravnu i socijalnu državu sa tri nivoa vlasti: državnim, regionalnim i lokalnim i neće podržati niti dozvoliti bilo kakve nove teritorijalne podjele na etničkim principima.

SDA će podržati samo one reforme Ustava (i druge reforme) koje su u interesu svih građana Bosne i Hercegovine i koje na cijeloj njenoj teritoriji osiguravaju punu ravnopravnost naroda i građana sa svim elementima zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

SDA će posvetiti punu pažnju implementaciji svih presuda Suda za ljudska prava pri Vijeću Evrope kako bi se osigurala potpuna ravnopravnost građana u izbornom procesu na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Naš stav je da svaki građanin ove zemlje, na svakoj stopi njene teritorije, mora imati pravo da bira i da bude biran. Jačanje države Bosne i Hercegovine je primarni i trajni cilj SDA, a izgradnja funkcionalnije i jednostavnije državne organizacije predstavlja put do ostvarenja tog cilja.

Iskustvo i praksa cjelokupnog postdejtonskog perioda u našoj zemlji pokazuju da se funkcionalnost Bosne i Hercegovine ne može postići bez pune funkcionalnosti njenih ključnih institucija. Postojeći glomazni, skupi, nefunkcionalni i nedovršeni sistem mora se zamijeniti jednostavnijim, funkcionalnijim i racionalnijim sistemom državne organizacije.

Našu podršku imat će samo ona reformska rješenja koja vode jačanju nadležnosti države Bosne i Hercegovine i njenih institucija, uklanjanju blokada iz sistema odlučivanja, funkcionalnom pojednostavljenju strukture vlasti i osiguranju najviših demokratskih standarda.

2. Evropska perspektiva Bosne i Hercegovine

Za dobijanje kandidatskog statusa i približavanje članstvu u EU potrebni su nam mir, stabilnost i spremnost na reforme uz neophodno postojanje političke volje, odgovornosti, zrelosti i unutrašnje kohezije. Sticanje kandidatskog statusa bio bi podsticaj za političke sudionike u ovoj zemlji, ali i strane zvaničnike koji našu budućnost vide u Evropskoj Uniji. Kandidatski status smanjio bi tenzije u zemlji i usmjerio sve političke aktere da zajednički ispunjavamo obaveze u procesu pristupanja EU.

Cilj je jasan, a put je složen i težak. Moramo pronaći rješenja protiv blokada državnih i federalnih institucija, (ne) rada Vijeća ministara BiH u mandatu 2018–2022. i kontinuirano raditi na ispunjavanju postavljenih 14 ključnih prioriteta u Mišljenju Evropske Komisije po Aplikaciji za članstvo u EU od 29.5.2019. godine.

Mi neprestano iskazujemo spremnost i ulažemo napore da intenziviramo aktivnosti na usvajanju reformskih zakona kako bismo napravili značajniji iskorak u ispunjavanju ključnih proriteta koji bi od strane EU mogao biti ocijenjen kao kredibilan napredak za dobijanje kandidatskog statusa u najskorije vrijeme.

U ovim procesima neophodan je pozitivan i snažan angažman međunarodne zajednice. Evropska unija će nas politički, ekspertno i finansijski podržavati kroz Novu inicijativu Evropske komisije za Zapadni Balkan.

3. Nacionalna sigurnost države Bosne i Hercegovine – Sigurna i stabilna BiH

Sistem sigurnosti BiH je vrlo kompleksno strukturiran. Fragmenti državnog, entitetskih i kantonalnih elemenata ovog sistema nisu sposobni samostalno odgovarati na moderne sigurnosne prijetnje i izazove, a nemaju uspostavljene funkcionalne i organizacijske veze koje garantuju funkcionisanje cjelokupnog sistema na nivou države. Time se u mnogim situacijama ograničavaju ili umanjuju mogućnosti učešća BiH u mehanizmima međunarodne sigurnosti, koja je često pretpostavka ostvarivanja sigurnosti i na državnom nivou.

Reformski proces kojim se sistem sigurnosti čini efikasnijim i funkcionalnijim u prethodnim godinama je zaustavljen. Budžetska sredstva koja se planiraju i izdvajaju za potrebe odbrane i sigurnosti su nedovoljna. Improvizacije i kreativnost kojim se ovim institucijama, kroz mehanizme međunarodne saradnje i pomoći osiguravaju potrebna oprema, sredstva ili različiti modeli edukacije i obuke, nedovoljni su i dugoročno

neodrživi, kako u pogledu modernizacije i opremanja odbrambenih i sigurnosnih struktura, tako i u pogledu borbe protiv mnogih sigurnosnih rizika.

SDA će, nastavljajući kontinuitet djelovanja i u narednom periodu biti inicijator aktivnosti daljeg napretka integracije BiH u međunarodnu sigurnosnu i odbrambenu arhitekturu, prije svega NATO, kojim se garantuju stabilnost države i regiona.

4. Borba protiv korupcije

SDA je borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala navela kao prioritet od presudne važnosti u zemlji, jer nema vladavine prava, nema ekonomskog napretka zemlje bez efikasne borbe protiv korupcije.

Prema izvještajima sudova, tužilaštava, VSTV-a BiH, kao i drugih međunarodnih organizacija koje su se bavile istraživanjima u ovoj oblasti nesumnjivo je da u prethodnom periodu ova borba nije bila dovoljno efikasna.

Podržaćemo nezavisan rad agencija za provođenje zakona i pravosudnih institucija u procesuiranju korupcije s ciljem jačanja vladavine zakona i pravne sigurnosti, te efikasnije borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Smatramo da je neophodno jačati svijest građana da je korupcija štetna za državu i društvo i da je treba iskorijeniti. Potrebno je unaprijediti rad Agencije za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije BiH kako bi njen rad postao prepoznatljiv i kako bi se širila svijest o zabranjenom postupanju u postupcima javnih nabavki, zdravstvu, obrazovanju i svim drugim segmentima društvenog života.

Podržaćemo finansijsko i kadrovsko jačanje poreskih i inspeksijskih organa u cilju efikasnije borbe protiv korupcije i njihove aktivnije uloge u procesuiranju slučajeva korupcije.

Smatramo da tužilaštva i sudovi moraju dodatno uložiti napore u procesuiranju korupcije, posebno visoke korupcije, te da kaznenom politikom i izrečenim sankcijama utiču na sprječavanje koruptivnih krivičnih djela.

Smatramo da je efikasno procesuiranje i kažnjavanje najbolja prevencija.

Ni na koji način se nećemo miješati u rad pravosudnih institucija, ali kao vodeća politička partija u zemlji tražimo konkretne rezultate.

III 2.

POLITIKA INFRASTRUKTURNOG RAZVOJA, ENERGETSKA NEZAVISNOST I EKONOMSKI PROSPERITET BOSNE I HERCEGOVINE

- o Politika infrastrukturnog razvoja,
- o Politika energetske tranzicije i energetske nezavisnosti,
- o Politika ekonomskog prosperiteta.

Veliki dio izbornog programa SDA je posvetila ekonomskom razvoju, poboljšanju poslovnog ambijenta, razvoju infrastrukture, aktiviranju resursa i energetske tranzicije.

Politika Infrastrukturnog razvoja

a) Putna infrastruktura

- Za finansiranje Koridora Vc, autoputa koji povezuje sjever i jug Bosne i Hercegovine, obezbijedeni su izvori finansiranja za sve dionice. Izgradnja će biti završena do 2030. godine, a istovremeno će se intezivirati aktivnosti na povezivanju ostalih dijelova Bosne i Hercegovine.

- Federacija BiH će iskoristiti svoju nisku stopu zaduženosti, kako bi obezbijedila povoljne investicione zajmove u vrijednosti od 5 milijardi KM, koji će biti iskorišteni isključivo za otvaranje novih velikih gradilišta širom zemlje.

- Fokus djelovanja SDA na području Tuzlanskog kantona biće na saobraćajnoj debljadi Tuzlanskog kantona:
- izgradnjom puteva Zenica–Zavidovići–Banovići–Tuzla,
- izgradnjom brzih cesta od Sarajeva prema Tuzli i Tuzle prema Orašju, te
- brze ceste Tuzla–Gračanica–Doboj koji bi značili bitno skraćivanje trasa,
- izgradnjom autoputa Sarajevo–Beograd u dva pravca, čiji jedan krak vodi preko Tuzle, a drugi preko Sandžaka u Srbiji.

Poseban prioritet su ulaganja u modernizaciju i izgradnju magistralnih i regionalnih cesta s obzirom da su ove aktivnosti najveći multiplikator efekat uticaja na ekonomski rast, jer su svi resursi u procesu proizvodnji domaći.

b) Željeznička infrastruktura u TK

- Obezbijediti funkcionisanje i promet roba i ljudi na postojećim prugama, sanirati i unaprijediti stanje na tzv. industrijskim trasama za potrebe industrije Tuzlanskog kantona, prvenstveno kod proizvodnje uglja.
- Do 2025. godine, završiti elektrifikaciju ključnih pruga u Bosni i Hercegovini uključujući Doboj – Tuzla – Zvornik, te Brčko – Banovići.
- Do 2030. godine izgraditi željezničku prugu od Vareša do Banovića.

c) Avio saobraćaj u TK

- SDA će podržavati aktivnosti na daljnjoj modernizaciji i proširenju aerodroma u Tuzli i poslovnog ambijenta koji će obezbijediti povećanje transporta roba i ljudi.

Sva ova ulaganja u transportnu infrastrukturu imaju za cilj ekspanziju ekonomskih pokazatelja, zaposlenost i razvoj, povećanje BDP-a, izvoz i međunarodnu konkurentnost poslovnih subjekata u ispunjavaju održivog razvoja.

Politika energetske tranzicije i energetske nezavisnosti

U realizaciji postavljenih ciljeva posebnu odgovornost ima SDA TK i njeni kadrovi u parlamentarnoj i izvršnoj vlasti, institucijama, organima i preduzećima.

a) Tranzicija ka obnovljivim izvorima energije i energetska efikasnost

Energetska tranzicija je dugoročna, fundamentalna transformacija „sadašnjeg“ konvencionalnog energetskog sektora zasnovanog na korištenju fosilnih goriva prema „novom“ sektoru zasnovanom na proizvodnji iz

obnovljivih izvora energije (OIE), elektrifikaciji transporta i sistema grijanja i povećanju energetske efikasnosti u cijelom lancu proizvodnje-prijenosa-potrošnje energije.

Sagledavajući energetska potencijal Bosne i Hercegovine, SDA će svojim djelovanjem intenzivirati energetska tranziciju ka obnovljivim izvorima energije i u ukupnom energetska bilansu osigurati ekološki i ekonomski prihvatljivu energiju. Ovi ciljevi zahtijevaju donošenje novih i međunarodno usklađenih zakona o energiji, električnoj energiji i regulaciji energetska djelatnosti, te obnovljivim izvorima energije koji će omogućiti značajno veće iskorištavanje energetska potencijala kada su u pitanju energija sunca (izgradnja 3.000 MWh) i vjetra (izgradnja 1.000 MWh).

b) Elektroenergetski sektor Bosne i Hercegovine kao glavni potrošač uglja

Elektroenergetski sistem BiH u cjelini i svi njegovi sastavni dijelovi pojedinačno nalazi se u specifičnim i vrlo složenim uslovima rada. Osim tehničkih problema nastalih podjelom jedne jedinstvene kompanije kakva je postojala prije rata, na sadašnje tri međusobno neovisne kompanije, karakter te složenosti ogleda se prije svega i u činjenici da je više od 50% ukupno proizvedene električne energije u Bosni i Hercegovini proizvedeno u termoelektranama čiji su blokovi (oni koji su danas u radu) izgrađeni u periodu od 1966. do 1989. godine sa tehnologijama koje danas imaju neprihvatljiv (tehnološki i ekološki) status.

Kada je u pitanju JP Elektroprivreda BiH, situacija je puno komplikovanija. Prije svega omjer hidro i termoenergije unutar JP EP BiH je u odnosu 30:70 u instalisanoj snazi, odnosno 20:80 u ostvarenoj proizvodnji električne energije. Pri tome je proizvodnja u TE „Tuzla“ u posjeku oko 50% ukupne proizvodnje JP EP BiH.

Iz ovih podataka neminovno se nameće zaključak da je teško zamisliti izvršenje elektroenergetskog bilansa bez uglja iz Kreke, Banovića i Dubrava.

S druge strane elektroprivredne kompanije su u našim uslovima godinama bili monopolisti koji nisu morali poslovati po tržišnim principima. U takvim uslovima rada, ekonomija i profitabilno poslovanje nisu bili «mjera uspješnosti» jer je «država bila glavni kreator svega». Identična situacija u ovom pogledu je bila i s rudnicima. U današnjim uslovima EP BiH mora izaći na tržište i suočiti se sa svim zakonitostima otvorenog tržišta. Logično je pretpostaviti da su ti procesi neodvojivo vezani i za rudnike kao sastavni dio Koncerna EP BiH, te da će u ovisnosti od stepena obavljenih priprema vjerovatno ovisiti i nivo uspješnosti.

Stoga se pred rudnike postavljaju vrlo složeni i nezaobilazni procesi u ispunjenju navedenih uslova. Liberalizacija tržišta, konkurencija u proizvodnji i otvoreno tržište električne energije je neminovnost za EP BiH i rudnike. Rudnik „Kreka“ kao najveći snabdjevač ugljem najveće elektrane u Bosni i Hercegovini (TE «Tuzla»), Banovići i Dubrave u tim aktivnostima moraju prednjačiti.

Uvažavajući navedeno može se zaključiti da će najvažnije aktivnosti u Koncernu JP EP BiH u narednom periodu biti vezane za proces restrukturiranja.

Bez obzira na svu složenost prilika i nepovoljnost privrednog, socijalnog i pravnog okruženja, to znači da će rudnici u TK morati ostvariti najmanje dva ključna zadatka i to:

- realizirati sadašnju proizvodnu funkciju i održati postojeću proizvodnju na nivou elektroenergetskog bilansa BiH, uz mogućnost i povećanja proizvodnje u ovisnosti od stanja „tržišta električne energije, odnosno tržišta uglja“
- realizirati dio obaveza rudnika iz postojećih sporazuma i ugovora sa JP EP BiH, odnosno Odluka Vlade Federacije BiH.

Da bi to bili u stanju realizirati potrebno je stalno poboljšanje parametara svih dijelova preduzeća. Drugim rječima, neophodna je znatno veća sposobnost menadžmenta i veće znanje tehnike, ekonomije i prava kako bi mogli:

- Kvalitetno i u razumno prihvatljivom roku eliminirati posljedice višegodišnjeg nedostatka sistematskih aktivnosti na stvaranju povoljne poslovne i proizvodne klime unutar rudnika.
- Kroz smanjenje velike zaduženosti i nepovoljne finansijske situacije, stalno prisutne u rudnicima u dužem periodu, otkloniti prepreke za dalji razvoj rudnika, odnosno eliminirati uzročnike koji blokiraju značajnije povećanje proizvodnje uglja.
- Ostvariti strateški cilj: Postići pozitivno poslovanje rudnika kao rezultat rasta produktivnosti, a ne rasta cijene uglja.
- SDA će insistirati na modernizaciji rudnika i nabavci savremene opreme (mehanizacije) za proizvodnju uglja na površinskim kopovima, čime bi se osigurale potrebne količine uglja za zamjenske termo-blokove u Tuzli i Kaknju.
- SDA će podržati izgradnju novih termoenergetskih objekata i nastaviti aktivnosti na izgradnji bloka 7 u Tuzli u skladu sa preporukama evropske komisije.
- U svrhu tehnički i ekonomski opravdanog balansa elektroenergetskog sistema SDA će podržati izgradnju novih energetskih izvora koristeći obnovljive izvore, na održiv i ekološki prihvatljiv način kroz projekte javno-privatnog partnerstva.
- Radi povećavanja energetske efikasnosti, stvorit ćemo pretpostavke za uspostavljanje i proširenje ESCO modela na tržištu energije, što u suštini podrazumijeva niže troškove za energiju i za održavanje uz ugradnju nove opreme, te optimizaciju energetskih sistema.
- U cilju kvalitetnog snabdjevanja potrošača električnom energijom SDA će podržavati projekte proširenja elektroenergetske i elektrodistributivne mreže u TK, izgradnju trafo-stanica na širem području.

c) Energetska nezavisnost

- U nedostatku domaćih izvora nafte i plina, SDA će podržati obnovu naftnih terminala i izgradnju novih skladišta gasa u Kladnju i Butilama, uključujući i skladište tečnog gasa u Pločama. Na taj način ćemo obezbijediti dovoljne količine rezervi nafte i gasa u skladu sa direktivama EU.
- U cilju povećanja nezavisnosti kroz alternativne lance energetskog snabdjevenija, do 2026. godine ćemo izgraditi Južnu interkonekciju (Posušje), a do 2030. godine sjevernu (Orašje) i Zapadnu (Bihać) interkonekciju.

Politika ekonomskog prosperiteta

Cilj SDA je rast realnog bruto domaćeg proizvoda od 4% godišnje i 15.000 radnih mjesta svake godine.

a) Poslovno okruženje i zapošljavanje

Povoljan poslovni ambijent podrazumijeva koordinaciju i svakodnevnu saradnju vlasti, uključujući i vlasti

Tuzlanskog kantona, da u saradnji sa partnerima iz javnog, poslovnog i nevladinog sektora, kontinuirano djeluje sa ciljem stvaranja radnih mjesta i poboljšanja kvaliteta života građana, boljih uslova za ekonomski rast i napredak.

Ekonomski razvoj ima za cilj poticanje konkurentnosti i održivog razvoja. Da bi se poboljšala ekonomska konkurentnost vlast treba primjenjivati različite pristupe s ciljem jačanja razvoja.

U cilju kreiranja okruženja povoljnog za povećanje zaposlenosti, u postojećim i novoosnovanim preduzećima, SDA TK će obezbijediti podršku kroz sljedeće aktivnosti:

- osiguranjem uslova za povoljan investicijski ambijent koji treba biti poticajan za poduzetništvo;
- obezbjeđenjem uslova povoljnog–privlačnog poslovnog ambijenta za strane investicije;
- obezbjeđenjem podrške malim i srednjim poduzećima;
- poticanjem osnivanja novih poduzeća uvođenjem većeg broja poticajnih mjera za pokretanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva, kroz motivisanje građana da pokrenu vlastiti biznis, omogućavanje edukacije za izradu poslovnih planova, nagrađivanje najkvalitetnijih planova inicijalnim sredstvima za osnivanje i početak rada, promovisanje kroz lokalne medije, pomoć pri registraciji firmi i sl;
- izradom vodiča za investitore koji će sadržavati sveobuhvatne informacije o mogućnostima za investiranje na lokalnom nivou, kao i informacije o procedurama dobivanja neophodnih saglasnosti i dozvola;
- investiranjem u prostornu infrastrukturu;
- kontinuiranom saradnjom sa Službom za zapošljavanje, a u cilju formulisanja što boljih programa i mjera za zapošljavanje, stvoriti mogućnosti za povezivanje nezaposlenih sa potencijalnim poslodavcima;
- uspješnom saradnjom sa privrednicima, a u cilju sagledavanja i analize potencijalnih mehanizama za otklanjanje prepreka za razvoj privrede i nova zapošljavanja, kao i prilika za brži privredni razvoj;
- osnivanjem kreditno–garancijskih fondova za mala i srednja poduzeća koja egzistiraju, kao i ona koja namjeravaju započeti sa radom;
- pojednostavljenjem administrativnih procedura za registraciju poduzetničkih subjekata, izdavanje građevinskih i drugih dozvola uvođenjem online registracije gdje god je to moguće;
- smanjivanjem administrativne takse;
- ulaganjem u edukaciju kadrova u kantonalnim organima za pisanje projektnih prijedloga, apliciranje i provođenje projekata, a sve u cilju povlačenja što većih sredstava iz fondova Evropske unije, kao i svih drugih fondova na koje mogu aplicirati;
- stalnim insistiranjem na partnerstvu javnog i privatnog sektora u ekonomskom razvoju, kapitalnim investicijama, komunalnoj infrastrukturi i uslugama;
- aktivnim i kontinuiranim radom na realizaciji programa razvoja turizma i korištenja turističkih potencijala.

Kreiranjem dobrog poslovnog okruženja i provođenjem niza drugih mjera stvorit ćemo preduslove za ekonomski razvoj TK, koji će se ogledati u sljedećem:

Industrija sa energetikom

- U cilju razvoja, pod ekonomski racionalnim uslovima i uz prioritarnu zaštitu životne okoline, industrija sa energetikom predstavljat će okosnicu ekonomskog razvoja TK;
- Težište investicione aktivnosti u proizvodnoj orijentaciji sve više ćemo usmjeravati na razvojno—propulzivne sektore (prerađivačka, finalne grane i sl.);
- Tražit ćemo nova rješenja u energetskom sektoru, u cilju razvoja pod ekonomski racionalnim uslovima i uz prioritarnu zaštitu životne okoline;
- Poticat ćemo energetska tranziciju izgradnjom solarnih elektrana na područjima na kojima je završena eksploatacija uglja i drugih sirovina, te na odlagalištima produkata procesa iz Termoelektrane Tuzla;
- Sa JP Elektroprivreda BiH inicirati formiranje inkubacionog privrednog centra u Rudniku Bukinje, koji je prestao sa eksploatacijom uglja;
- Poticat ćemo razvoj i održivost metalnog sektora, kao jednog od najvažnijih industrijskih sektora, jer je on istovremeno i proizvođač opreme za brojne privredne grane. Ovaj sektor obuhvata i proizvodnju dijelova i repromaterijala, odnosno roba široke potrošnje. Metalni sektor ima direktan i indirektan uticaj na razvoj ostalih privrednih grana i izvozno je orijentisan.

Poljoprivreda i prehrambena industrija

Kako bi se ispunio cilj održivog razvoja postavljenog od Ujedinjenih nacija koji se odnosi na iskorjenjivanje gladi, sigurnost hrane i održivu poljoprivredu, planiramo udvostručiti budžet za poljoprivredu. Cilj je da do 2026. godine Bosna i Hercegovina postane samoodrživa i nezavisna kada je u pitanju proizvodnja mlijeka, ulja i brašna.

U cilju razvoja poljoprivrede i davanja podrške domaćim poljoprivrednim proizvođačima, gdje je to moguće, poduzimaćemo sljedeće aktivnosti:

- ulagat ćemo u razvoj poljoprivrede sa ciljem održivog razvoja i povećanja proizvodnje hrane;
- pružit ćemo podršku širenja domaćim prodajnim centrima koji forsiraju domaće proizvode na svojim policama;
- pozivat ćemo sve javne subjekte na potrošnju domaćih proizvoda,
- poduzet ćemo mjere na osavremenjivanju gradskih pijaca u funkciji plasmana domaće poljoprivredne proizvodnje i proširenja domaćim proizvođačima;
- stvorit ćemo ambijent za razvoj stočarstva i domaće proizvodnje hrane, te bolju povezanost sa tržištima;
- stvorit ćemo uslove za razvoj prioritarnu proizvodnje: proizvodnja mesa i mlijeka, proizvodnja jagodastog voća, proizvodnja povrća na otvorenom i zatvorenom prostoru, organska proizvodnja hrane, sakupljanje, proizvodnja i prerada ljekovitog bilja i gljiva kao izvoznog proizvoda (uspostava otkupnih stanica i dorađivačkih kapaciteta), pčelarstvo, proizvodnja ribe i dr;
- iskoristit ćemo prilike i šanse koje pruža poljoprivreda i razvoj sela u širem kontekstu, kako u pogledu zapošljavanja tako i u pogledu drugih efekata (proizvodnih, izvoznih i dr.);

- povećat ćemo iskorištenost poljoprivrednih potencijala na području TK, jer su potrebe izgrađenih prerađivačkih kapaciteta i trajne potrebe stanovništva za hranom važna uporišta u očekivanom značajnijem razvoju poljoprivrede na ovom području;
- osigurat ćemo povoljne kreditne linije banaka, vlastitih sredstava iz Budžeta, iz međunarodnih fondova u cilju unapređenja i osavremenjivanja poljoprivrede;
- radit ćemo na podizanju vrijednosti naših potencijala u poljoprivredi;
- kroz razvoj prehrambene industrije radit ćemo na poboljšanju odnosa između izuzetno velikog uvoza hrane i izvoza.

U grani Tekstilne industrije i industrije obuće, stvarat ćemo uslove za nastavak razvoja industrije obuće i obnavljanje tekstilne industrije, koje su značajne u pogledu broja zaposlenosti, podizanja vrijednosti vlastite sirovine (sirova koža), te izvoza gotovih proizvoda.

U oblasti Građevinarstva i Industrije građevinskih materijala, zalagat ćemo se za pokretanje i snažniji razvoj industrije građevinskih materijala, s obzirom na iskustvo i tradiciju, raspoložive sirovinske resurse i potrebe tržišta, preradu plastike i druge.

Građevinarstvo s industrijom građevinskih materijala i uslugama transporta može značajno unaprijediti ukupan razvoj Tuzlanskog kantona. Građevinarstvo je privredna oblast u kojoj se realizuje oko 40–50% ukupnih investicija, a omogućava rješavanje problema nezaposlenosti.

U saradnji sa sindikatima i poslodavcima intenzivno ćemo raditi na unapređenju zakonskog okvira koji će poboljšati uslove rada i garantovati visinu plaće s kojom se može dostojno živjeti u Bosni i Hercegovini.

S tim ciljem ćemo provoditi sljedeće mjere:

- reforma radno-pravnog zakonodavstva, koja bi uključivala:
 1. fleksibilniji Zakon o radu u pogledu započinjanja, sadržaja i raskida radnog odnosa;
 2. vremenski ograničene kolektivne ugovore;
 3. restrukturiranje biroa rada i
 4. prilagođavanje zakona o posredovanju pri zapošljavanju, te iznajmljivanje radnika za privremene, povremene i sezonske poslove;
- nastavak kolektivnog pregovaranja;
- reforma Zavoda za zapošljavanje i Zavoda zdravstvenog osiguranja u kontekstu zdravstvenog osiguranja nezaposlenih osoba, odnosno, da iste zdravstveno osiguranje ostvaruju preko Zavoda zdravstvenog osiguranja, a ne Zavoda za zapošljavanje, kao što je do sada bio slučaj;
- u skladu sa Zakonom o doprinosima i Zakonom o porezu na dohodak, raditi na povećanju minimalne plaće;
- osigurati kvalitetne uslove za rad radnicima na radnom mjestu, kako u javnom tako i u privatnom sektoru;
- okončati konsultacije sa socijalnim partnerima povodom Zakona o štrajku i Zakona o reprezentativnosti;
- pripremiti zakon o Ekonomsko-socijalnom vijeću, koji će ujedno reaktivirati i sami rad ESV-a za pregovore i vođenje socijalnog dijaloga;
- revidirati Uredbu o naknadama i drugim materijalnim pravima koja nemaju karakter plaće, obzirom da su se pojavile tužbe vezano za neusklađenost sa Zakonom.

Javni prihodi

Radi povećanja konkurentnosti, stvaranja boljih i većih prilika u privatnom sektoru, te zadržavanja radne snage kroz rast plata, usvojiti ćemo fiskalne zakone i to: Zakon o porezu na dohodak i Zakon o doprinosima, kojima ćemo zbirnu stopu doprinosa smanjiti s 41,5 % na 30%.

Zastupnik SDA u Predstavničkom domu Parlamenta FBiH, Salko Zildžić koga je podržala grupa poslanika pokrenuo je inicijativu za izmjene zakona o pripadnosti javnih prihoda, jer je štetan za građane drugih kantona, a posebno Tuzlanskog kantona. Ovo je dobar primjer djelovanja zastupnika iz Tuzlanskog kantona, kojom je ispravljena dugogodišnja nepravda.

Insistirat ćemo kod izabranih zvaničnika da slijede ovaj primjer i djeluju u institucijama štiteći interese građana koji su ih birali.

U cilju povećanja fiskalne discipline i izbjegavanja poreza, do 2024. godine usvojiti ćemo novi Zakon o fiskalnim sistemima.

Upravljanje javnim preduzećima

Unaprijedit ćemo poslovanje javnih preduzeća, između ostalog kroz daljnje uvođenje OECD-ovih principa korporativnog upravljanja, ali i kroz uspostavljanje centralne jedinice za nadzor njihovog poslovanja pri Vladi Federacije BiH do 2023. godine.

Upravljanje resursima

Radi boljeg upravljanja domaćim resursima i podrške domaćoj industriji, regulisat ćemo upravljanje šumskim gazdinstvima i usvojiti novi Zakon o koncesijama. Intencija unapređenja upravljanja šumom kao resursom je obezbjeđivanje dostatnih količina drvne mase za finalnu obradu koja nosi najveću dodatnu vrijednost, odnosno značajno djeluje na povećanje bruto domaćeg proizvoda.

Kako bismo bolje iskoristili potencijal privatnog sektora u ulaganja u projekte od javnog interesa, usvojiti ćemo novi Zakon o javno-privatnom partnerstvu, koji će također otvoriti dodatne finansijske mogućnosti.

III 3.

POLITIKA RAZVOJA INSTITUCIONE ODGOVORNOSTI PREMA STANOVNIŠTVU BOSNE I HERCEGOVINE

- o Stabilnost i jačanje penziono-invalidskog sistema
- o Stabilan, jak i pouzdan zdravstveni sistem
- o Zaštita i unapređenje prava branilaca i civilnih žrtava rata
- o Demografska revitalizacija i bolji položaj porodice – Briga o demografskim promjena u društvu
- o Žene u društvu i političkom životu
- o Održivi povratak
- o Socijalna i teritorijalna kohezija
- o Integracija i razvojni potencijal bosansko-hercegovačke dijaspor
- o Saradnja sa vjerskim zajednicama

a) Penziono-invalidski sistem

U Bosni i Hercegovini je, u skladu sa Ustavom, sistem penzijskog i invalidskog osiguranja u nadležnosti entiteta, tako da imamo dva sistema, sa dva temeljna zakona i dva nosioca provedbe sistema: u entitetu RS Fond PIO RS-a, a u Federaciji BiH Federalni zavod MIO/PIO. Ta podijeljenost na dva dijela, automatski smanjuje mogućnost optimalnog uređenja i smanjuje efikasnost i sinergiju sa ostalim društvenim sistemima. Međutim to je činjenica koja proizlazi iz ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine i na temelju toga treba kreirati najoptimalnija rješenja za društvo. S obzirom na broj direktnih korisnika i neophodna sredstva penzijski i invalidski sistem je i ekonomski i socijalno najkrupniji društveni sistem. Radi društvene i političke stabilnosti, apsolutni prioritet je da se taj sistem pravedno i ekonomski održivo postavi. Sistem penzionog i invalidskog osiguranja u FBiH temeljito je i kvalitetno reformisan.

Poslije 20 godina donesen je novi Zakon o PIO u FBiH, koji je ocijenjen kao izuzetna reforma sa preciznim mjerama koje kratkoročno, srednjoročno i dugoročno osiguravaju pozitivne efekte na penzijski sistem u FBiH, kao i na ekonomsku i društvenu stabilnost u FBiH. U najkraćem, novi zakon je otklonio prevaziđene, štetne norme prethodnog zakona, osigurao potpunu pravednost penzija u odnosu na uplaćeni doprinos za svakog pojedinačno i uspostavio parametre koji osiguravaju dugoročnu finansijsku stabilnost sistema.

Kroz novi Zakon o PIO riješen je status 1400 porodica šehida koje bi bez tog zakona trajno ostale bez penzije, jer su penzionisane njihove supruge koje na dan pogibije svojih supružnika nisu imale uvjete za porodičnu penziju (nisu imale 45 godina života).

Donesen je i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prijevremenom povoljnijem penzionisanju, kojim su korisnicima, ratnim veteranima vraćena prava oduzeta zakonom koji je donijela prethodna SDP-ova vlast.

Penzioni sistem u entitetu RS je reformisan na drugi način: kompletan sistem je integrisan u budžet entiteta RS. U najkraćem se može reći da je penzioni sistem u entitetu RS u bitno lošijem stanju nego u FBiH, da su penzije u prosjeku niže za preko 10%, da je nepravedniji jer su minimalne penzije duplo niže nego u FBiH, da su i dalje rashodi značajno, za oko 25% veći od prihoda, te da se taj gubitak finansira iz poreznih prihoda i zaduženja budžeta entiteta RS.

Sa ciljem daljeg poboljšanja penzionih sistema u oba entiteta, utvrđujemo slijedeće prioritete našeg djelovanja:

- nastaviti tražiti modele, uz političku volju, da se penzioni sistemi entiteta integrišu u državni penzioni sistem i da se u prijelaznoj fazi donese okvirni zakon o PIO na nivou države, koji bi jedinstveno postavio najbitnije elemente sistema kao što su: način izračuna visine penzija, minimalni uslovi za penzionisanje i sl.;
- nastaviti poboljšavati disciplinu u naplati doprinosa, sve do nulte tolerancije, kako bi se održali stabilnim temeljni prihodi za finansiranje penzija, a što bi ujedno bilo u funkciji ujednačavanja uslova za privređivanje za sve učesnike na tržištu;
- u skladu sa ekonomskim kretanjima, naročito kretanjem BDP-a i finansijskim rezultatom budžeta entiteta, koristiti zakonsku mogućnost, kroz redovna i vanredna usklađivanja penzija, za realan rast penzija i popravljjanje omjera između prosječne penzije i prosječne plate;
- u oba entiteta nastaviti i ubrzati uplatu doprinosa za PIO za radnike kojima je, kroz propast ili neažurnost poslodavca, ostao neuvezan staž;
- u FBiH izvršiti izmjene u Zakonu o PIO i Zakonu o prijevremenom povoljnijem penzionisanju, kojima će se ujednačiti način usklađivanja penzija, ukinuti penalizacija za penzionisanje sa posebnim (ratnim) stažom i razriješiti status supruga šehida čiji muževi nisu imali registriranog staža;
- izmjenama odgovarajućih zakona postići harmonizaciju prava iz PIO za povratnike u RS, prema pravima penzionera u FBiH;
- izmjenama poreznog zakonodavstva dati podsticaj korištenju potencijala i perspektivnosti sistema dobrovoljnog penzijskog osiguranja, na temelju već donesenog zakona i prema najboljoj evropskoj praksi i iskustvima.

b) Zdravstveni sistem

Sve aktivnosti sa ciljem poboljšanja zdravstvene zaštite ćemo provoditi u skladu sa preporukama Svjetske zdravstvene organizacije, Strategijom razvoja zdravstvene zaštite u FBiH, vodeći računa o obavezama BiH u pogledu međunarodnih standarda u zdravstvenoj zaštiti. Naš cilj je reforma i racionalizacija zdravstvenog sistema, uz jačanje kvaliteta usluga, uz princip solidarnosti i uspostave održivog zdravstvenog sistema koji će osigurati zdravstvenu zaštitu građana od rođenja, pa do kraja života sa posebnom brigom za zdravlje osoba treće životne dobi, te onih koji boluju od malignih i kardiovaskularnih bolesti.

U oblasti zdravstvene zaštite i poboljšanja kvaliteta usluga naši prioriteti su provođenje slijedećih aktivnosti:

- reorganizacija zdravstvene zaštite na području TK;
- ujedinjavanje ustanova zdravstva koje rade iste ili srodne djelatnosti, sa ciljem racionalizacije i eliminiranja nepotrebnih troškova (ukidanje velikog broja UO, direktora, savjetnika, nepotrebni prostori, režije itd.);
- Opremanje i kadrovsko jačanje UKC-a Tuzla, regulirani odnos sa Medicinskim fakultetom i definisanje radno-pravnog statusa zaposlenika sa Medicinskim fakultetom, status studenata i obavljanje naučno-nastavnog procesa u UKC
- uspostava centralnog registra svih zdravstvenih kadrova, te strateško usklađivanje razvoja zdravstvene struke sa potrebama tržišta, uz mogućnost raspoređivanja zdravstvenih radnika na adekvatna mjesta u čitavom sistemu zdravstva;

- **Strateško i kontinuirano popunjavanje kadra i opreme u svim ustanovama na osnovu evidencije iz centralnih registara;**
- **kontinuirano opremanje zdravstvenih ustanova savremenom medicinskom opremom;**
- **poticaj primjeni novih informacionih tehnologija u zdravstvenim ustanovama;**
- **Utvrđivanje puta pacijenta, primarni, sekundarni i tercijarni nivo zdravstvene zaštite.**
- **poboljšanje primarnog nivoa zdravstvene zaštite i Službe hitne medicinske pomoći na terenu;**
- **povećanje obima preventivnih zdravstvenih usluga u odnosu na usluge liječenja;**
- **Uspostava centralnog registra malignih bolesti i drugih čestih bolesti;**
- **Uvođenje bio-medicinski potpomognute oplodnje u sistem zdravstvenog osiguranja**
- **jednaka opterećenost svih u zdravstvenom sistemu u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti;**
- **kontrola propisanih lijekova, bolovanja i invalidnosti (saniranje uočenih nepravilnosti i zloupotreba);**
- **centralizacija nabavke lijekova i potrošnog materijala, uz redovno ažuriranje esencijalne liste lijekova prema potrebama bolesnika;**
- **zakonsko razdvajanje rada u privatnoj praksi od rada u državnim medicinskim ustanovama;**
- **reforma Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja u skladu sa savremenim potrebama;**
- **Borba protiv korupcije na svim nivoima u zdravstvenom sektoru.**

c) Zaštita i unapređenje prava branilaca i civilnih žrtava rata

U proteklom periodu ponajviše zahvaljujući radu ministra r. Salke Bukvarevića osigurano je stabilno finansiranje zakonom propisanih i utvrđenih prava boračke populacije, nastavljena podrška zapošljavanja i samozapošljavanja pripadnika boračkih kategorija kroz finansiranje projekata koji uključuju razvoj malih preduzeća i boračkih zadruga, osiguran nastavak djelovanja Fondacije za pomoć u stambenom zbrinjavanju boračke populacije i rješavanje stambenih pitanja, osiguravana su sredstva neophodna za liječenje braniteljskih kategorija, stipendiranje učenika i studenata, osigurana su sredstva za mnoge druge potrebe pomenutih kategorija. Obezbeđeno je finansiranje Fondacije za pružanje pomoći pripadnicima Armije RBiH i MUP-a RBiH. Uz to, donošenjem sistemskih propisa, izmjenama i dopunama važećih zakona iz ove oblasti povećana su primanja boračke populacije, regulisana posebna prava dobitnika ratnih priznanja i odlikovanja i članova njihovih porodica, prava demobiliziranih branilaca i članova njihovih porodica i zakonski regulisana prava o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca odbrambeno-oslobodilačkog rata.

d) Prioriteti SDA iz oblasti zaštite prava branilaca i članova njihovih porodica

U svojim izbornim platformama SDA ne zaobilazi obaveze iz oblasti zaštite prava branilaca i civilnih žrtava rata i njihovo redovno izvršavanje.

SDA će se u oblasti boračko-invalidske zaštite zalagati za osiguranje dostignutog obima prava i pravičan status boračke populacije u skladu sa njihovim potrebama i realnim mogućnostima društva, kroz pravičnu kategorizaciju i materijalno osiguranje porodica šehida i poginulih boraca, ratnih vojnih invalida, dobitnika

ratnih priznanja i odlikovanja i demobiliziranih boraca, te nastaviti:

- Podržavati nastavak projekata sistemskog karaktera u čijem fokusu su projekti zapošljavanja i samozapošljavanja boračke populacije.
- Podržavati rješavanje stambenih pitanja boračke populacije.
- Stipendiranje djece i studenata iz boračke kategorije.
- Aktivnosti na donošenju Zakona o boračkim udruženjima od posebnog društvenog interesa.
- Zakona o pravima logoraša, žrtava torture i drugih civilnih žrtava rata.
- provođenja aktivnosti na ostvarivanju statusa i prava logoraša, posebno u dijelovima BiH (entitet RS i neki kantoni u Federaciji BiH) u kojima se nad njima vrši svjesna diskriminacija i uskraćuju im se osnovni statusni dokumenti za zaštitu i ostvarivanje njihovih prava.
- Trajno raditi na očuvanju vrijednosti proizašlih iz odbrambeno-oslobodilačkog rata kroz materijalnu podršku projekata izrade monografija jedinica Armije RBiH i drugih izdavačkih projekata vezanih za odbranu RBiH, te finansiranje Fondacije za pružanje pomoći pripadnicima ARBiH i MUP-a RBiH.
- aktivnosti na izgradnji, uređenju i održavanju spomen obilježja i mezarja šehida i poginulih branilaca i dostojanstveno obilježavanje najznačajnijih datuma i ličnosti iz odbrambeno-oslobodilačkog rata.
- Izjednačavanje prava boračke populacije na prostoru cijele BiH.

e) Demografska revitalizacija i bolji položaj porodice - Briga o demografskim promjenama u društvu

Pomaci koji su napravljeni u pogledu porodice su:

- Zakon o roditeljima – njegovateljima (prvi put uvedena naknada za ovu kategoriju).
- Zakon o materijalnoj podršci porodicama sa više djece (dječiji doplatak i naknada nezaposlenim porodiljama).
- Zakon o hraniteljskim porodicama.
- Zakon o ustanovama socijalne zaštite (još da se na Domu naroda usvoji).

Socijalna prava se garantuju ustavima dva entiteta i deset kantona, te uređuju entitetskim i kantonalnim zakonima, jer su ova prava, shodno ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine, u isključivoj nadležnosti entiteta i kantona. I pored značajnog broja prava koja se odnose na oblast socijalne zaštite, evidentno je da veliki broj građana živi u siromaštvu i suočava se poteškoćama prilikom ostvarivanja svojih Ustavom i zakonski zagarantovanim pravima.

Naš cilj je omogućiti svim građanima Bosne i Hercegovine minimum socijalnih prava i ostvarila socijalna sigurnost u sistemu socijalne zaštite.

U tom smislu naši prioriteti su:

- uskladiti zakonodavstvo na nivou Bosne i Hercegovine i izraditi državni akcioni plan za provođenje UN-ove Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom;
- otkloniti diskriminaciju i isključivanje djece sa invaliditetom iz redovnog obrazovanja od najranijeg predškolskog doba i omogućiti inkluziju u obrazovanju;
- usvajanje novih zakona kojim će se omogućiti ostvarivanje jednakih prava na osnovu invaliditeta bez

obzira na mjesto prebivališta na području cijele Bosne i Hercegovine;

- osigurati da sve osobe sa invaliditetom imaju pravo na obaveznu zdravstvenu zaštitu;
- kroz zakonska rješenja dodatno stimulirati poslodavce prilikom zapošljavanja osoba sa invaliditetom;
- sistemsko izjednačavanje svih socijalnih prava određivanje socijalnog minimuma na nivou Bosni i Hercegovine;
- osiguranje dodatnih budžetskih sredstava za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite, povećanje socijalnih davanja najugroženijim kategorijama društva te posebno osiguravanje dječijeg dodatka na nivou Bosne i Hercegovine;
- uspostaviti sveobuhvatnu jedinstvenu evidenciju korisnika budžetskih naknada u sistemu socijalne pomoći kroz razvoj integracionog informacionog sistema;
- izjednačavanje prava civilnih žrtava rata i civilnih invalida sa pravima ratnih vojnih invalida;
- izjednačiti porodiljske naknade na nivou kantona i osigurati naknade kako za zaposlene porodilje tako i za one koje nisu zaposlene;
- osigurati novčane stimulacije za svako novorođeno dijete, s ciljem povećanja nataliteta;
- razvijati alternativne oblike zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja kroz promociju instituta hraniteljstva, kao i uvođenje jednostavnih procedura prilikom usvojenja;
- usaglašavanje Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom sa međunarodnim standardima, a nakon toga usaglašavanje kantonalnih zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom sa federalnim zakonom;
- s ciljem poboljšanja kvaliteta života osoba treće životne dobi, njihove socijalne uključenosti u zajednicu sa ciljem da im se aktivira i omogući zdravo mentalno starenje, na nivou svake općine osnovati centar za zdravo starenje;
- donošenje zakona o dječijoj zaštiti, uspostava Fonda dječije zaštite Federacije Bosne i Hercegovine i osnivanje Fonda solidarnosti za dijagnostiku i liječenje oboljenja, stanja i povreda djece u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- kadrovski poboljšati uslove rada u centrima za socijalni rad te posebno osigurati fizičku zaštitu i video nadzor u centrima za socijalni rad;
- sistemski urediti rad sigurnih kuća i omogućiti bolju podršku ženama žrtvama nasilja u porodici kroz psihološka savjetovišta, materijalnu i pravnu pomoć i omogućavanje prednosti pri zapošljavanju;
- pristupiti izmjenama zakona kako bi se omogućila adekvatna pravna zaštita samohranih roditelja s ciljem osiguranja najboljeg interesa djeteta.

f) Žene u društvu i političkom životu

U cilju razvoja i afirmacije rodne ravnopravnosti unutar stranke i postizanja potpune ravnopravnosti kao osnovnog ljudskog prava, SDA će se zalagati za:

- uravnoteženo učešće žena i muškaraca u procesima odlučivanja (kao preduvjet za demokratsko društvo);
- uvođenje rodne perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave u cilju poboljšanja ravnopravnosti između žena i muškaraca;
- ravnopravnu rodnu zastupljenost na upravljačkim mjestima (uz poštivanje Zakona o ravnopravnosti spolova BiH);

- organizovanje programa obuke za žene s ciljem osposobljavanja za traženje, izbor i dobijanje adekvatnog zaposlenja, uključujući prekvalifikaciju i samozapošljavanje te pokretanje i razvoj poduzetništva;
- veći broj programa finansiranja ženskog poduzetništva;
- osiguranje sistemske podrške razvoju poduzetništva žena;
- izmjene Izbornog zakona BiH kojim će se osigurati obavezna kvota prolaznosti kandidatkinja za sve nivoe zakonodavnih tijela.

g) Održivi povratak

Stranka demokratske akcije utvrđuje pravce djelovanja u oblasti održivog povratka izbjeglih i raseljenih osoba definirajući sljedeće prioritete:

- Zahtijevat ćemo od svih nivoa vlasti u BiH da u svojim budžetima/proračunima osiguraju sredstva kojima će efikasnije pružati podršku povratku raseljenih i izbjeglih osoba, ali i snažnije ekonomski jačati povratničku zajednicu, a navedeni zahtjev se posebno upućuje prema kadrovima koji predstavljaju SDA.
- Insistirat ćemo da se obnova stambenog fonda posmatra kao osiguranje samo jednog od osnovnih preduslova za povratak, a ne kao dovoljan uslov održivog povratka; za održivost povratka je evidentno potreban integralan i integrisan interresorni pristup u provođenju opsežnih mjera održivosti, koje su veoma usko vezane za ukupan ekonomski i socijalni oporavak i razvoj.
- Tražit ćemo da se posebna pažnja pruži START UP–ovima i mladim poduzetnicima u razvoju vlastitih biznisa, te da se pruži podrška svim privrednim subjektima koji povećavaju broj uposlenih i čiji uposlenici imaju stabilna primanja.
- Zalagat ćemo se za ubrzanje procesa zatvaranja kolektivnih centara u Bosni i Hercegovini.
- Podržat ćemo zahtjeve povratničke zajednice koja se u najvećem dijelu nalazi u ruralnim sredinama, kako bi u oblasti poljovivrede dobila značajniju podršku, te kako bi angažovala neiskorištene resurse, čije je aktiviranje i efikasno korištenje istinska razvojna šansa povratnika, odnosno Bosne i Hercegovine.
- Kroz mehanizme institucija sistema, radit ćemo na podršci rekultivaciji zemljišta, podizanju matična stada ovaca, farme tova junadi, farme muznih krava, farme tova brojlera/pilića, u kapacitetu registracije poljoprivrednih gazdinstava i korištenja poticajnih sredstava, podizanju plantaža jagodastog voća i koštičavog voća, obnovi poljoprivredne mehanizacije kroz samozapošljavanje, ali i zapošljavanju u privrednim subjektima.
- Zalagat ćemo se za uređenje infrastrukture u poslovnim inkubatorima/zonama, na način da se ti prostori učine atraktivnijim za male i srednje biznise; kao i za obnovu infrastrukture, posebno putne koja povezuje povratničke prostore, odnosno općine, kako bi se olakšao život u povratničkim zajednicama.
- Radit ćemo na sistemu podsticajnih mjera u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji s ciljem poboljšanja uslove privređivanja poljoprivrednih proizvođača, kako bismo time zainteresirali posebno mlađu povratničku populaciju za bavljenje poljoprivrednom proizvodnjom koja donosi profit, ali i ohrabriti ih za značajnije investicije u njihova gazdinstva i na taj način doprinijeti njihovom boljem pozicioniranju u budućem korištenju EU fondova, sa ciljem povećanja njihove efikasnosti i konkurentnosti.
- Radit ćemo na promicanju udruživanja i zadrugarstva u povratničkim sredinama, koje će nastajati iz zajedničkog interesa povratnika, sa ciljem njihovog efikasnijeg pozicioniranja na tržištima poljoprivrednih

proizvoda.

- Radit ćemo na izgradnji lokalnih i regionalnih skladišta/hladnjača za skladištenje poljoprivrednih proizvoda, kao preduslov očuvanja kvalitete proizvoda do trgovine/trpeze;
- Zalagat ćemo se za izmjene Zakona u FBiH, kako bi se osigurao kontinuitet korištenja ostvarenih prava povratnicima, a da se do tada donošenjem privremenih mjera osigura korištenje tih prava, posebno u zdravstvenoj zaštiti;
- Tražit ćemo da se prilikom donošenja zakona na nivou kantona, entiteta i države osigura da svi ti propisi budu stimulativni za proces povratka;
- Tražit ćemo da se podstiče koncept cjeloživotnog učenja/obrazovanja, kroz dokvalifikaciju ili prekvalifikaciju povratnika u deficitarnim zanimanjima ili obukama/seminarima za najcjelishodnije korištenje resursa i novih znanja i tehnologija u procesima proizvodnje pojedinih kultura u poljoprivrednoj proizvodnji;
- Nastavit ćemo da ukazujemo na probleme u obrazovnom procesu Bošnjaka u RS-u, kao i na sve druge oblike diskriminacija na područjima gdje je jedna od etničkih zajednica manjinska;
- Zalagat ćemo se za saradnju općina iz FBiH sa povratnicima i općinama u RS-u i obrnuto, u procesu integracije povratnika u lokalnu zajednicu, te udruživati sredstva kako bi svaka općina iz FBiH gdje SDA čini vlast podržala kroz projekte povratničku zajednicu;
- SDA će i ubuduće posvećivati pažnju našoj dijaspori i saradnji sa njom, posebno sa onim dijelom dijaspore koja se veže za održivi povratak, zapošljavanje, prosperitet lokalne zajednice, a cijeneći činjenicu da je bosanskohercegovačka dijaspora mlada dijaspora i čini je radno najaktivniji dio stanovništva sa prosjekom starosti od 41,5 godina u zemljama EU, a 30 godina u SAD-u.
- U svim većim zajednicima SDA će imenovati povjereništva kako bi se dijaspora snažnije uključila u izborne procese.

III 4.

POLITIKA IZGRADNJE EVROPSKOG AMBIJENTA ZA MLADE U BOSNI I HERCEGOVINI

Izgradnja evropskog ambijenta za mlade u BiH podrazumijeva usklađivanje sa evropskim standardima u oblasti izrade i primjene omladinskih politika, kojima se definiraju mjere i predlažu rješenja po definiranim oblastima sa ciljem doprinosa kvalitetnim i progresivnim prilikama za mlade u Bosni i Hercegovini.

Imajući u vidu navedeno SDA će se zalagati za poboljšavanje položaja mladih kroz četiri segmenta, a to su:

- Unapređenje uslova i regulative u oblasti omladinskog aktivizma, organizovanja i volontiranja.
- Povezivanje sistema obrazovanja sa potrebama tržišta rada i unapređenje uslova za rad, zapošljavanje i samozapošljavanje.
- Promocija sporta i unapređenje položaja vrhunskih sportista i mladih talenata u BiH
- Bolja zdravstvena i socijalna briga za mlade u BiH.

1. Unapređenje uslova i regulative u oblasti omladinskog aktivizma, organizovanja i volontiranja:

- Formirati savjete za mlade u skladu sa zakonima o mladima.
- Usvojiti strategije prema mladima, te imenovati komisije za mlade kao stalna radna tijela pri zakonodavnim tijelima u BiH, čija će nadležnost biti praćenje i dalji razvoj donesenih strategija za mlade.
- Povećati transfere nadležnih ministarstva za mlade iz Budžeta svih nivoa vlasti, sa ciljem pružanja podrške implementaciji strategija prema mladima.
- Stvarati bolje uslove za informisanje mladih i njihovu direktnu uključenost u procese kreiranja javnih politika koji se odnose na ovu populaciju, te omogućiti bolju komunikaciju mladih sa donosiocima odluka.
- Precizno definirati termine u zakonima o mladima u BiH: „omladinski rad“, „omladinski radnik/ca“, „neformalno obrazovanje“, „inkluzija“ i „digitalni rad“.
- Donijeti zakone o studentskom organizovanju.
- Donijeti strategije za promociju volontiranja i poboljšavanje uslova i prilika za volontiranje u BiH.
- Omogućiti veće fondove za sufinansiranje doktorskih studija studentima sa prosjekom ocjena 9.0 i više.
- Uvesti vrednovanje volonterskog iskustva i neformalnog obrazovanja kao kriterija prilikom bodovanja za poticajne programe.
- Uvesti programe prekvalifikacije i dokvalifikacije kroz javni školski sistem.

2. Povezivanje sistema obrazovanja sa potrebama tržišta rada i unapređenje uslova za rad, zapošljavanje i samozapošljavanje:

- Provesti plan Garancije za mlade u skladu sa modelom i smjericama EU.
- Usvojiti strategije zapošljavanja mladih koje prepoznaju karijernu orijentaciju mladih i NEET grupu mladih (not in employment, education or training).
- Planirati budžetska izdvajanja za istraživanja potreba tržišta rada, sa ciljem usklađivanja potreba poslodavaca sa obrazovnim sistemom.
- Osigurati kontinuiranu podršku poduzetnicima koji su već u programima samozapošljavanja, u ranim fazama poslovnih aktivnosti, kako bi njihovi biznisi opstali
- Subvencionirati administrativne troškove u iznosu koji ne prelazi 2000 KM za pokretanje biznisa mladih do 35. godine.
- Osigurati poštivanje zakona iz oblasti radno-pravnih odnosa kojim se reguliše zaposlenje osoba sa invaliditetom u javnom sektoru.
- Uvesti poreske olakšice za zapošljavanje dugoročno nezaposlenih mladih.
- Unaprijediti sistem informisanja mladih o prilikama za zapošljavanje, edukaciju, trening (web portali i online apliciranje).

3. Promocija sporta i unaprjeđenje položaja vrhunskih sportista i mladih talenata u BiH

Sport u Bosni i Hercegovini nije dovoljno sistemski uređen kako normativno zakonski tako i u strateškim odrednicama koje bi već porozna i nedovoljno aplikativna trenutna zakonska regulativa trebala imati ukoliko govorimo o sistemskom uređenju sporta. Trenutna zakonska rješenja (na nivoima na kojima postoje) ne prate strateške potrebe razvoja: školskog, kvalitetnog i vrhunskog sporta. Ne postoje zakonske obaveze za izdvajanje

minimalnih budžetskih sredstava koja bi mogla osigurati kontinuitet sistemskog finansiranja sporta.

SDA će se zalagati da u skladu sa ustavnim nadležnostima a i tamo gdje to zahtjeva javni interes, predlaže zakonska rješenja koja će osigurati minimalna procentualna izdvajanja svakog od nivoa vlasti za ispunjenje potreba javnog interesa respektivnih nivoa vlasti u oblasti sporta sa tendencijom povećanja izdvajanja u odnosu na predhodne periode.

- Cilj 1: Sport na svim nivoima mora biti sistemski finansiran, zakonima moraju biti definisana minimalna ulaganja javnog novca za potrebe finansiranja javnog interesa u oblasti sporta.
- Cilj 2: Okvirni zakon o sportu u BiH mora imati jasne odrednice koordinacije svih nivoa vlasti u finansiranju pojedinih sportskih aktivnosti.

Trenutna finansijska sredstva koja se izdvajaju za sport u BiH nisu beznačajna, ali nisu ni dovoljno dostantna za ozbiljne razvojne programe koji bi mogli osigurati dobro organiziran školski sport i rekreativni sport koji trebaju imati velik uticaj u stvaranju ambijenta masovnosti u sportu. Takođe, trenutnim iznosima izdvajanja javnog novca te načina preraspodjele na ključne nosioce sportskih aktivnosti u BiH nije moguće osigurati dovoljne polazne osnove sportskim klubovima i sportskim savezima za razvijanje kvalitetnog i vrhunskog sporta koji bi mogao biti konkurentan u našem bližem okruženju. U prethodnim periodima svi nivoi vlasti finansirali su sve oblike sportskog organiziranja i sportskih aktivnosti što zajedno sa nedovoljnim sredstvima i prenormiranostima prilikom javnih procedura kojima se potiču aktivnosti sportskih aktera, svi zajedno, umanjuju efikasnost dosadašnjih društvenih ulaganja u sport.

Nove politike u oblasti načina preraspodjele javnog novca u oblasti sporta moraju kriterijumski razdvojiti prioritete u finansiranju sportskih aktivnosti svakog respektivnog nivoa vlasti kako bi efikasnost izdvajanja javnog novca za ostvarivanje javnog interesa u oblasti sporta imala društveno opravdan cilj. Ukoliko bi se zadržalo sadašnje stanje načina preraspodjele javnog novca, samo povećanje iznosa finansiranja sportskih aktivnosti ne bi polučilo velike pomake u razvoju i unapređenju sporta već bi još više umanjilo procenat efikasnosti ulaganja javnog novca u sport što je društveno neprihvatljivo.

SDA će zahtijevati kreiranje politika kriterijumskog finansiranja pojedinih sportskih aktivnosti, kako bi se izbjegla dosadašnja praksa da svi nivoi u državi finansiraju sve u sportu, te se efekti izdvajanja za sport umanjuju zbog neefikasnosti finansiranja. Potrebno je denormiranje komplikovanih procedura prilikom dodjele grantova kojima se potiče razvoj i unapređenje sporta uz zadržavanje kontrola namjene utroška javnog novca.

- Cilj 1: Osigurati da se vrhunski sport i reprezentativne selekcije na nivou BiH finansiraju od strane državnih institucija i da povlače minimum 90% sredstava određenih za sport na nivou Vijeća ministara BiH.
- Cilj 2: Osigurati da entitetske vlasti i vlasti BD, finansiraju reprezentativce sa prostora entiteta i prostora BD i da povlače do 50 % sredstava tih nivoa vlasti a preostali iznosi da se koriste za kvalitetni sport od interesa entitetskih nivoa vlasti i vlasti BD.
- Cilj 3: Osigurati da kantonalne vlasti i općinske vlasti u manjem dijelu finansiraju vrhunski sport ali da zajedno preuzmu finansiranje školskog, kvalitetnog i masovnog/rekreativnog sporta.

Položaj vrhunskih i kvalitetnih sportista te mladih talenata u BiH je jako nepovoljan ukoliko se poredimo sa zemljama u našem okruženju. Statusi perspektivnih, zaslužnih i vrhunskih sportista po ustanovljenim kriterijima

na nivou BiH nisu garant sistemskog nagrađivanja, valorizacije sportskih rezultata a još manje poticaj i motiv za mlade i buduće sportiste. Na nivou entiteta situacija je nešto povoljnija u smislu izdvajanja sredstava za ove namjene ali i dalje neujednačena i sa nedovoljnim obimom podrške u nagrađivanju sportskih rezultata a gotovo nikakva u smislu poticaja ili ozbiljnijeg sistemskog rješenja u obliku zakona koji bi prepoznao mlade talente, kvalitetne i vrhunske rezultate sportista i njihovih klubova te napravio pravednu i društveno opravdanu stimulaciju vrhunskim i kvalitetnim sportistima i mladim talentima. Ovo je jedan od razloga zašto u zemljama okruženja aktivni sportski staž sportista traje duže nego kod nas u BiH. S tim u vezi potrebno je unaprijediti kriterije i obim obuhvata za zaslužne, perspektivne i vrhunske sportiste na nivou BiH a zakonima na nižim nivoima definisati nagrađivanje, stipendiranje i vidove finansijske pomoći sportistima za vrhunske i kvalitetne sportske rezultate kao i stimulaciju za mlade talente.

SDA će inicirati donošenje zakona kojima će se na sistemski i poticajan način nagrađivati vrhunski i kvalitetni sportski rezultati kao i vidove finansijske podrške za mlade talente u sportu za olimpijske sportove kao i sportove priznate i prepoznate od strane IOC-a.

- Cilj 1: Osigurati stipendiranje mladih talenata koji imaju realne šanse za buduće nastupe na olimpijskim igrama, svjetskim i evropskim prvenstvima-državni nivo.
- Cilj 2: Osigurati nagrađivanje i stipendiranje sportista koji osvajaju vrhunske sportske rezultate u olimpijskim sportovima i sportovima priznatim ili prepoznatim od strane Olimpijskog komiteta-državni i entitetski nivoi.
- Cilj 3: Osigurati nagrađivanje i stipendiranje sportista koji osvajaju rezultate na nivou kvalitetnog sporta i školskog sporta- nivoi kantona i općina.
- Cilj 4: Osigurati što je moguće duži aktivni staž sportista koji su već pokazali svojevrjne kvalitete postižući iznimne sportske rezultate i motivisati mlade na organizovaniji i sistematičniji pristup bavljenju sportom.

Profesionalni sport u BiH nije dovoljno prepoznat zakonskom legistativom. Okvirni zakon o sportu u BiH kao i zakoni donešeni na nižim nivoima vlasti prepoznaju u pravnom smislu profesionalni klub kao formu organizovanja ali daljna zakonska kao ni podzakonska rješenja ne omogućavaju uspješnu tranziciju iz amaterskih klubova u profesionalne klubove sa statusom privrednih društava. Ovo je poseban problem za kolektivne sportove (fudbal, košarka, rukomet, odbojka i sl.) gdje je stanje takvo da vremenom izgrađeni brendovi sportskih klubova učestvuju u organiziranim profesionalnim ligama ali u pravnom statusu udruženja građana. Isti klubovi godinama vode tešku borbu za preživljavanjem u novom svijetu profesionalnog sporta i konkurencije kako unutar BiH tako u našem okruženju. Sadašnja javna sredstva nisu dovoljna da klubovima u profesionalnim ligama omoguće konkurentnost potrebnu javnom interesu te isti egzistiraju putem sponzorstava, donacija i prihoda od reklamiranja. S druge strane ovaj vid profesionalnog sporta akumulirao je ogromne dugove državi po osnovu različitih poreznih opterećenja a permanentno jer ovakav vid organizovanja klubova u profesionalnom sportu ne omogućava interes privatnih/pravnih lica za ulaganjem u klubove. Potrebno je, na principima ponude i potražnje, interesom za povrat investicije, iskazanog javnog interesa za pojedine klubove i sportove i potpunom profesionalizacijom ovog vida sportskih aktivnosti, omogućiti zakonskim/podzakonskim rješenjima da pojedine grane sporta mogu biti privredne djelatnosti. Jedan igrač u fudbalu može svojim transferom u zemlju doznačiti znatne iznose novčanih sredstava, stoga ovaj vid sportskih djelatnosti zavrijeđuje punu pažnju društva i državnih institucija.

SDA će insistirati na zakonskim rješenjima koja će omogućiti pretvorbu amaterskih klubova koji predstavljaju renomirane sportske brendovima u profesionalne klubove koji će svoje daljne egzistiranje nastaviti kao privredna društva. Takođe, inicirati ćemo izmjene postojećih i usvajanje novih zakonskih rješenja koja će omogućiti suštinske preduslove za istinsku profesionalizaciju sporta te kreirati ambijent da pojedine sportske grane, koje zato imaju realne preduslove, postanu dio privrede BiH i redovne platiše poreznih obaveza.

4. Bolja socijalna i zdravstvena briga za mlade:

Usvojiti posebne politike stambenog zbrinjavanja mladih kroz povećanje sredstava poticaja za stambeno zbrinjavanje mladih.

- Osigurati podršku mladima pri kupovini prve nekretnine oslobođanjem poreza na promet nekretnine čija vrijednost ne prelazi 150. 000, 00 KM.
- Omogućiti mladima do 35. godine starosti rješavanje prvog stambenog zbrinjavanja na području entiteta RS uz dodatna budžetska sredstva iz FBiH.
- Uvesti korištenje javne imovine po principu deprecijacije iznosa naknada za mlade
- Izgradnja stambenih jedinica za mlade uz prodaju stanova na kredit.
- Izraditi naučno zasnovane programe prevencije i liječenja različitih oblika ovisnosti kod mladih.
- Izraditi programe i planove edukacije i podizanja svijesti kod mladih o zdravlju, samopregledu i redovnoj kontroli.
- Izraditi naučno zasnovane programa prevencije i podrške mentalnom zdravlju mladih
- Omogućiti ostvarivanje prava na zdravstveno osiguranje studentima dok traje obrazovanje, neovisno o dobnoj granici.
- Osloboditi studente troškova participacije u troškovima zdravstvene zaštite.
- Osigurati potpuno finansiranje procesa IVF u skladu sa Zakonom o biomedicinski potpomognutoj oplodnji u FBiH.
- Osigurati psihološku podršku mladima pri otkrivanju i liječenju neplodnosti.
- Donijeti strateški dokument kojim ćemo podržati obezbjeđivanje prilika za korištenja jaslca za svu djecu BiH.

III 5.

POLITIKA JAČANJA KULTURE, KULTURE DIJALOGA I TOLERANCIJA, ČUVANJE MIRA U BOSNI I HERCEGOVINI

Kultura, uključujući i umjetnost kao njen ključni aspekt, jedna je od oblasti od posebnog značaja za društvo, pri čemu bez kulture nema nijednog dobro uređenog i naprednog društva. Kultura je fundamentalno važna za oblikovanje i razvoj identiteta svakog naroda, što je od vitalnog interesa posebno za tzv. male narode, a naročito za one koji iz različitih razloga nisu imali mogućnost slobodno razvijati svoju kulturu i svoj identitet. Kultura, stoga, nije „potrošačka djelatnost“, kako se to često pogrešno razumijeva, već je, naprotiv, kultura djelatnost kojom se stvaraju vrijednosti koje su od temeljne važnosti za svako društvo. Štaviše, kultura je upravo proizvođačka djelatnost na svoj način, pri čemu je usko vezana i za druge temeljne društvene oblasti, prije svega za odgoj, obrazovanje i nauku, a na poseban način i za kreativnu industriju te turizam, naročito za kulturni turizam, predstavljajući njegovu okosnicu.

Bosna i Hercegovina država je vrlo bogate kulturne baštine i kulturnog naslijeđa, ali i stoljećima kulturno-identitetski složeno društvo, u kojem se doslovno susreću veliki svjetski kulturno-civilizacijski sistemi, uključujući i velike svjetske religije. Zato je bosanskohercegovačko društvo nužno multikulturno, u smislu višestrukosti kulturnih identiteta naroda Bosne i Hercegovine, ali i interkulturno, u smislu interakcije pojedinačnih kulturnih identiteta bosanskohercegovačkih naroda i stvaranja novih, nadpojedinačnih, tipično bosanskohercegovačkih kulturnih vrijednosti. Stoga, u skladu s povijesno oblikovanom prirodom bosanskohercegovačkog društva, kao neminovnost nadaje se očuvanje bosanskohercegovačke kulturno-identitetske pluralnosti na način nužnog unutrašnjeg sklada, odnosno multikulturne i interkulturne bosanskohercegovačke paradigme. Ta paradigma podrazumijeva unutrašnji međusobni dijalog, uz uvažavanje svih kulturno-identitetskih pojedinačnosti, ali i razvoj kulturno-identitetskih uzajamnosti i međusobnih veza s ciljem jačanja šire društvene kohezije. Ovaj unutrašnji bosanskohercegovački dijalog istovremeno je osnova i za širi – evropski, pa i svjetski dijalog kultura, uključujući međureligijski dijalog te izgradnju kulture mira i tolerancije.

Kultura je, dakle, višestruko važna i konstruktivna djelatnost s velikim mogućnostima doprinosi cjelini društva. To se odnosi i na bogatu bosanskohercegovačku kulturnu baštinu i kulturno naslijeđe, kako materijalno, tako i nematerijalno, ali i na savremene kulturne prakse, koje također imaju poseban značaj. Pritom, pored odgoja, obrazovanja i nauke, za kulturu je usko vezana i kulturna industrija te kulturni turizam, kao privredne grane koje imaju nesumnjiv razvojni potencijal u Bosni i Hercegovini. S ovim u vezi, razvoj kulture u cjelini neraskidivo je povezan s razvojem oblasti odgoja, obrazovanja i nauke, kao i s razvojem kulturne industrije i kulturnog turizma, pri čemu jedno potiče drugo i obratno. Na ovaj način društveni doprinos kulture postaje još izrazitiji.

Zbog svega ovog, razvoj i jačanje kulture i kulturnih djelatnosti u Bosni i Hercegovini jedan je od ključnih zadataka političkog i društvenog djelovanja SDA. Kulturna politika SDA politika je odgovornog odnosa prema kulturi s punom svijesću o njenoj važnosti. To se odnosi kako na kulturnu baštinu i kulturno naslijeđe, tako i na savremene kulturne prakse, kao i na kreativnu industriju te kulturni turizam, uz punu svijest o značaju kulture u kontekstu razvoja i afirmacije identiteta zajednice.

U skladu s gornjim, SDA posebno se zalaže za sljedeće:

- Kulturu pozicionirati u skladu s njenom društvenom važnošću, kako onda kad je riječ o kulturnoj baštini i kulturnom naslijeđu, tako i onda kad je riječ o savremenim kulturnim praksama, odnosno onda kad je riječ o kreativnoj industriji i kulturnom turizmu te kulturi kao faktoru razvoja i afirmacije identiteta;
- Razvijati kulturu kao društveno konstruktivnu djelatnost te osnaživati kulturno-identitetske politike na način jačanja bosanskohercegovačkog kulturno-identitetskog sklada pluralnosti te multikulturnog i interkulturnog karaktera društva;
- Razvijati kulturu dijaloga i tolerancije te kulturu mira, oblikujući Bosnu i Hercegovinu kao pluralno društvo ravnopravnih naroda i građana, uključujući osnaživanje pozicije Bosne i Hercegovine u evropskom i svjetskom dijalogu kultura;
- Osigurati stvarnu ravnopravnost i neometano pravo na slobodnu artikulaciju pojedinačnih kulturnih identiteta svih naroda Bosne i Hercegovine i drugih građana u svim dijelovima države, bez razlike;
- Posvetiti posebnu pažnju kulturno-identitetskim pitanjima i problemima demografske manjine u povratničkim sredinama, naročito povratnicima u entitet RS, uključujući omogućavanje slobodnog artikuliranja vlastitog identiteta i neometanog kulturnog samoostvarivanja, posebno u okvirima odgojno-obrazovanog sistema te u svim drugim važnim oblastima društva;
- Posebnu pažnju posvetiti i kulturno-identitetskim pitanjima i problemima državljana Bosne i Hercegovine u dijaspori te sunarodnjacima u domovinskim zemljama, naročito u smislu podrške s ciljem očuvanja temeljnih kulturno-identitetskih vrijednosti i njihove veze s Bosnom i Hercegovinom kao domovinom i maticom;
- Povećati budžete za oblast kulture na svim razinama vlasti – kantonalnim, entitetskim i državnim, što bi dovelo do rješenja mnogih problema u oblasti kulture i dalo doprinos cjelini društva;
- Poboljšati zakonska rješenja te institucionalne okvire i preduvjete za razvoj kulture, uključujući kreativnu industriju te kulturni turizam;
- Finansijski, kadrovski, organizacijski te na druge potrebne načine ojačati javne institucije kulture u svim oblastima, kao i nevladin sektor u oblasti kulture tamo gdje to ima poseban značaj za kulturu u Bosni i Hercegovini;
- Tražiti rješenja za dodatnu finansijsku podršku radu i djelovanju kulturnih institucija i organizacija, uključujući izdvajanje odgovarajućeg procenta finansijskih sredstava iz igara na sreću, turističke djelatnosti i sl. te poreske olakšice za institucije i organizacije kulture i donatore koji podržavaju njihov rad;
- Razvijati veze i odnose između kulturnih institucija i organizacija u Bosni i Hercegovini, posebno u smislu sinergije i zajedničkog rada;
- Razvijati veze i odnose između kulturnih institucija i organizacija te odgojnih, obrazovnih i naučnih institucija u Bosni i Hercegovini, posebno s ciljem cjelovitijeg kulturnog i društvenog razvoja;
- Razvijati saradnju institucija i organizacija kulture s privrednim subjektima u cilju jačanja njihove materijalne osnove, uključujući zajednički razvoj kreativne industrije i kulturnog turizma;
- Razvijati međunarodnu saradnju u oblasti kulture, posebno u smislu prezentacije i afirmacije kulture Bosne i Hercegovine u inostranstvu, odnosno u smislu transfera kulturnih vrijednosti iz međunarodnog u domaći, bosanskohercegovački kontekst;
- Razvijati odgojne i obrazovne programe iz oblasti kulture kroz školski i akademski sistem, naročito u smislu obrazovanja deficitarnih kadrova iz oblasti kulture, te učiniti kulturu prisutnijom u odgojno-obrazovnom procesu, uključujući i mogućnost neposrednog pristupa kulturnim institucijama i kulturnim sadržajima;

- Razvijati otvoreni i inkluzivni koncept kulture te učiniti kulturu dostupnom svim društvenim grupama, a naročito djeci, mladima i starima te ugroženim i marginaliziranim kategorijama, uključujući npr. subvencionirane, povlaštene cijene ulaznica za sve kulturne institucije i kulturne sadržaje;
- Pored kulturno razvijenijih centara, razvijati kulturu te stvarati kulturnu infrastrukturu i u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine, uključujući i manje razvijene sredine, odnosno učiniti kulturne sadržaje dostupnijim cjelokupnom stanovništvu, bez obzira na mjesto života;
- Nastaviti s aktivnostima na očuvanju, zaštiti i rekonstrukciji kulturno-historijskih objekata te uopće materijalne i nematerijalne kulturne baštine, uključujući aktivnosti s ciljem upisa posebno vrijednih kulturno-historijskih objekata te oblika materijalne i nematerijalne kulturne baštine na odgovarajuće domaće i međunarodne liste kulturne baštine od posebnog značaja;
- Unaprijediti uvjete za razvoj kulturnog turizma, potičući sinergiju između kulture i kulturnog turizma, posebno na način da kultura podržava razvoj kulturnog turizma, ali i da kulturni turizam podržava razvoj kulture;
- Tražiti rješenje za problem statusa i načina finansiranja državnih institucija kulture (Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Historijski muzej Bosne i Hercegovine, Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti Bosne i Hercegovine, Kinoteka Bosne i Hercegovine i Biblioteka za slijepa i slabovidna lica u Bosne i Hercegovine) te temeljnih organizacija kulture naroda Bosne i Hercegovine s historijskim kontinuitetom rada i djelovanja (Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ i Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarni društvo „La Benevolencija“);
- Tražiti rješenje za probleme drugih kulturnih institucija i organizacija u Bosni i Hercegovini, uključujući podršku i ustanovama kulture na svim razinama vlasti;
- Pokrenuti rješavanje pitanja smještajnih, infrastrukturnih, finansijskih, kadrovskih, organizacijskih i ostalih problema drugih kulturnih institucija (arhiva, biblioteka, muzeja, galerija, muzičkih i umjetničkih škola i sl.);
- Tražiti rješenja za statusna pitanja istaknutih kulturnih djelatnika, uključujući nagrade te finansijske i druge poticaje za njihov rad, odnosno insistirati kod nadležnih razina vlasti na donošenju zakona o dodjeli statusa zaslužnog (nacionalnog) umjetnika s finansijskim penzijskim dodatkom uz stroge, precizno definirane kriterije (što se u većini evropskih država odavno primjenjuje);
- Unaprijediti oblast kulturno-umjetničkog amaterizma, s posebnim akcentom na aktivnosti djece, mladih i starih te ugroženih i marginaliziranih kategorija;
- Rješavati i sve druge probleme kulturnih institucija i organizacija, uz stalnu otvorenost za njihove potrebe i teškoće u radu i djelovanju.

SIGURNNO

The logo for the Stranka demokratske akcije (SDA) party, featuring the letters 'SDA' in a stylized font. The 'S' is green, the 'D' is blue, and the 'A' is red.

IZBORNA PLATFORMA

**Kantonalnog odbora
Stranke demokratske akcije
Tuzlanskog kantona
za Opće izbore 2022.**

www.sdatk.ba

SIGURNO

The logo for SDA, featuring the letters 'S', 'D', and 'A' in a stylized, bold font. The 'S' is green, the 'D' is blue, and the 'A' is red. The logo is enclosed in a white rectangular box with a green border.

www.sdatk.ba